

Mit jelent a *Lawfare* Latin-Amerikában? Új keret a progresszív politikai vezetők kriminalizálásának megértéséhez*

Büntetés és társadalom

2023. évf. 25(4) 909–933

© A szerző(k) 2022

Cikkek újrafelhasználási

irányelvei: sagepub.com/journals-permissions DOI:

10.1177/14624745221116348

journals.sagepub.com/home/pun

Valeria Végh Weis

Konstanz Universitát, Németország

Buenos Aires Egyetem, Argentína

Előszó

Ez a cikk foglalkozik a jog fogalmának eredetével, valamint a globális északon és a globális délen kidolgozott különböző definíciókkal, miközben olyan fogalmat javasol, amely e latin-amerikai társadalmi-jogi jelenség sajátosságaihoz kapcsolódik. Brazília és Argentína esetére összpontosítva a cikk a fizikai, igazságügyi és médiahadviselés fogalmát alkalmazza annak elemzésére, hogy a joggyakorlás elemzése milyen különböző dimenziókat nyit meg a demokrácia, a büntetőrendszer és a mainstream média vonatkozásában. A cikk feltárja a törvénykezés különböző dimenzióit és egy spanyol nyelvű fogalmat is, amely helyettesítheti az anglicizmust: csöpögő puccs (*golpe por goteo*). Végül a cikk különböző intézkedéseket javasol az igazságszolgáltatási, oktatási, média- és szociális szféra törvénykezésének ellensúlyozására. A következtetések különösen a társadalmi mozgalmak relevanciájára utalnak abban, amit "óvatos népi kriminológiaként" lehet megfogalmazni.

Kulcsszavak

törvénykezés, igazságszolgáltatás, büntetőjogi szelektivitás, Argentína, Latin-Amerika, puccs

---

* Külön köszönetet szeretnék mondani a bírálóknak értékes visszajelzéseikért.

Levelező szerző:

Valeria Vegh Weis, Konstanz Universitát, Németország.

E-mail: valeriaveghw@gmail.com

Argentínában, Brazíliában, Bolíviában, Kolumbiában, Ecuadorban, Peruban és a Patria Grande sok más országában a "törvény" szó naponta hallható – a médiában és a politikai vezetők beszédeiben – a progresszív politikai vezetőket érintő korrupciós ügyekkel kapcsolatban, és a kulcsfontosságú választási pillanatokban kerül megvitatásra.

A kifejezést húsz évvel ezelőtt alkották meg a globális északon (Dunlap, 2001), de a 2010-es évek közepén kezdtek széles körben alkalmazni Latin-Amerikában, különösen Brazíliában és Argentínában. Brazíliában a kifejezés 2014-ben jelent meg a közbeszédben, amikor büntetőeljárást indítottak Luiz Inácio "Lula" da Silva korábbi elnök és elnökjelölt ellen. Azzal vádolták, hogy kenőpénz részeként kapott egy lakást cserébe azért, hogy szerződéseket ítéljt oda bizonyos építőipari vállalatoknak egy olyan ügyben, amely sok más politikust és az állami tulajdonú Petrobras olajtársaság tagjait is érintette. Lula előzetes letartóztatásba került, és eltiltották az országos választásokon való részvételtől (Limongi, 2021). Argentínában az első, törvénynek minősített ügy 2016-ban történt, és Cristina Fernández de Kirchner akkori elnököt érintette, akit azzal vádoltak, hogy manipulálta a "dólar futuro" (jövőbeli dollár) árat – egy becsült árat, hogy mennyibe kerülne egy dollár a helyi valutához képest – a központi bank tartalékainak kárára (SAIJ, 2021). Cristina Fernández de Kirchner kifejezetten használta a lawfare kifejezést, amikor egy másik ügyben a közmunka megítélésében való csőd vádjával kijelentette (el País, 2019).

Lulával és a latin-amerikai régió sok más balközép politikai vezetőjével összhangban Fernández de Kirchner úgy jellemezte a lawfartot, mint azt a mechanizmust, amelyen keresztül az igazságszolgáltatás, a fősodratú média és az ellenzék bizonyos szektorai korrupciós vádak alapján manipulálják a büntetőügyeket, hogy delegitimálják és kitaltsák a progresszív vezetőket a demokratikus politikából. Ezzel szemben az igazságszolgáltatás egy része, a mainstream média és az establishment politikusai azzal érvelnek, hogy a törvénykezés fogalmát a progresszív politikusok arra használják, hogy delegitimálják a súlyos bűnügyi nyomozásokat, amelyek célja a korrupció megszüntetése a régióban (La Nación, 2020).

Ezen ellentmondásos álláspontok közepette a törvénykezés definíciója korántsem egyértelmű: mik a főbb jellemzői? Honnan származik a kifejezés? Miért is használnánk anglicizmust Latin-Amerikában? Ez egy új jelenség? Ez negatív? Ha igen, hogyan lehet harcolni ellene? E kérdések feltáráshoz ez a cikk a kritikai kriminológia kereteit és olyan kulcsfontosságú munkákat alkalmaz, mint Stanley Cohen és Jonathan Simon, hogy átfogó perspektívát nyújtson az úgynevezett "törvényhozásról", különös tekintettel Brazília és Argentína esetére.

E cikk 1. része a lawfare kifejezés eredetével foglalkozik, és tárgyalja a kifejezés fejlődését a globális északon (főleg az Egyesült Államokban). Ez a rövid áttekintés lehetővé teszi annak feltárást, hogy a globális északon létrehozott törvénykezés fogalma miben különbözik a latin-amerikai törvényhozás fogalmától. Így érdekes módon ez a rész feltárja, hogy a latin-amerikai színészek hogyan vettek át egy angol szót, de más lencsén alakították át annak tartalmát. Ebben a szellemben ez az első rész a globális délen, különösen Latin-Amerikában előrehaladott fogalom kidolgozását tartalmazza. Elsősorban Brazília és Argentína esetére összpontosítva a 2. rész a fiziológiai, igazságügyi és médiahadviselés fogalmát alkalmazza – amelyet az *Unrestricted Lawfare* (Liang és Xiangsui, 1999) című könyvben fejlesztett ki annak elemzésére, hogy a törvénykezés elemzése milyen különböző dimenziókat nyit meg a demokrácia, a büntetőrendszer és a mainstream vonatkozásában a média. Ez a rész a geopolitikával, az Egyesült Államok befolyásával, a latin-amerikai hazai igazságszolgáltatásokkal és a

mainstream médiával foglalkozik. A 3. rész a törvénykezés különböző dimenzióit és egy spanyol nyelvű fogalmat tár fel, amely helyettesítheti az anglicizmust: csöpögő puccs (golpe por goteo). Összességében a 2. és 3. rész azt állítja, hogy a törvénykezés fogalma Latin-Amerikában profitálhat a korlátlan törvényességben bemutatott három dimenzióból, és hogy a törvénykezés ezen összetett fogalmát legjobban a "csöpögő puccs" érdekes gondolata foglalja össze. Végül a cikk különböző intézkedéseket javasol az igazságszolgáltatási, oktatási, média- és szociális szféra törvénykezésének ellensúlyozására. Különösen a következtetések utalnak a társadalmi mozgalmak relevanciájára abban, amit "kauzális népi kriminológiaként" lehet megfogalmazni.

1. A törvénykezés eredete és terminológiai fejlődése a globális északon és délen

A huszonegyedik század elején az amerikai légierő ezredese, Charles Dunlap a "lawfare" kifejezést használta – a "jog" és a "hadviselés" összehúzóását –, és negatív kifejezésekkel írta le, mint "a jog háborús fegyverként való használata", vagy más szóval "a hadviselés olyan módszere, ahol a jogot egy katonai cél elérésének eszközeként használják" (Dunlap, 2001: 2). Azzal érvelt, hogy a törvénykezés annak a "hiperlegalizmusnak" a mellékterméke, amelyet az Egyesült Államokon és a nemzetközi közösségen kívül más országok is alkalmaznak, hogy hiteltelenséget okozzanak az Egyesült Államok külföldi beavatkozásait, és amelyek veszélyeztetik az Egyesült Államok nemzetbiztonságát. Pontosabban azzal érvelt, hogy a jogfár eredete a Koszovó és Szerbia 1999-es NATO-bombázására adott nemzetközi reakcióban keresendő. Dunlap szerint ekkor a média és a nemzetközi közösség elkezdte használni a jogi nyelvezetet és különösen a nemzetközi emberi jogi törvényeket, hogy delegitimálja mind a katonai beavatkozást, mind az Egyesült Államok szerepét a geopolitikában.

Ettől kezdve a törvénykezés kifejezést széles körben alkalmazták, különösen George W. Bush amerikai elnök adminisztrációja alatt, olyan gyenge szereplőkre, akik kihasználták a "nemzetközi fórumokat, a bírósági folyamatokat és a terrorizmust" az Egyesült Államok aláadására (Carter, 2005). Ebben az összefüggésben Dunlap a következő kérdéseket tette fel:

Igazságtalan-e a háborút a törvényhozás? Más szóval, aláássa-e a nemzetközi jog az Egyesült Államok azon képességét, hogy hatékony katonai beavatkozásokat hajtson végre? Vajon az amerikai értékek oly módon történő kizsákmányolásának eszközévé válik, amely valójában növeli a civileket fenyegető kockázatokat? Röviden, a jog inkább a modern hadviselés problémájává válik, mintsem a megoldás részévé? (Dunlap, 2001: 1).

Ezzel párhuzamosan Jack Goldsmith (Goldsmith, 2020) azzal érvelt, hogy "különböző nemzetek, nem kormányzati szervezetek, akadémikusok, nemzetközi szervezetek és a nemzetközi közösség más szereplői a nemzetközi jog és intézmények hálóját szövik, amelyek ma veszélyeztetik az Egyesült Államok kormányának érdekeit", míg Christi Bartman a lawfátylést "a nemzetközi jogrendszer manipulálása vagy kihasználása a katonai és politikai célok kiegészítése érdekében" (Bartman, 2010: 3–4).

Néhány évvel később azonban Dunlap (2009) felülvizsgálta eredeti koncepcióját, és amellet kezdett érvelni, hogy a törvénykezés valójában egy semleges eszköz, amely akár hasznos is lehet az Egyesült Államok számára geopolitikai érdekeinek védelmében. Ebben a szellemben Dunlap azt javasolta, hogy a lawfare meghatározása olyan stratégia, amely a törvényt a hagyományos katonai akció helyettesítésére használja (vagy akár visszaél) egy műveleti cél elérése érdekében (Anshah, 2010). Hasonlóképpen, Kittrie (2016) azzal érvelt, hogy eddig az Egyesült Államok nagyrészt a törvénykezés áldozata volt. Még a nemzetközi szerződések ratifikálásától vagy a Nemzetközi Büntetőbíróság tagjává válástól való vonakodás is annak tudható be, hogy az Egyesült Államok fél a nemzetközi közösségtől, és hogy a nemzetközi jogot az Egyesült Államok elítélésének fegyvereként használhatják. Mindazonáltal, érvelt Kittrie, a törvénykezés az amerikai érdekek és a nemzetbiztonsági politika pozitív eszközeként is értelmezhető, amennyiben lehetővé teszi olyan nemzeti törvények megalkotását, amelyek lehetővé teszik a terrorista csoportok és finanszírozók elleni pereket, többek között. Ami a definíciókat illeti, Kittrie kijelentette, hogy a törvénykezés két különálló formát kapott; Egyrészt az "instrumentális törvényhozás" a jogi eszközök instrumentalizálására utal, hogy ugyanolyan vagy hasonló hatásokat érjenek el, mint amelyeket hagyományosan katonai beavatkozással értek el, *helyettesítve* az utóbbit. Másrészt a "széttagolt törvényhozás betartása-kizsákmányolása" a jog arra való felhasználására utal, hogy a hagyományos *fegyveres konfliktusokban, különösen a háborús jog révén előnyöket szerezzenek*.

Ezzel szemben Comaroff (2001) fenntartotta Dunlap eredeti negatív koncepcióját a törvénykezés fogalmáról, bár nem foglalkozott azzal, hogy ez esetleg sértheti az amerikai érdekeket. Ehelyett azzal érvelt, hogy a törvénykezés az imperializmus és a posztkolonializmus által uralt geopolitikai dinamika eszköze, és ezért úgy határozta meg, mint jogi eszközök alkalmazását politikai kényszer elkövetésére. Jean Comaroff-fal együtt később újra elemezte a kifejezést, amelyet aztán úgy írtak le, mint az imperializmus "büntető törvénykönyveit, közigazgatási eljárásait, szükségállapotait, törvényeit, rendelkezéseit és bírósági végzéseit, hogy olvasható és jogi erőszakkal fegyvelmezze alattvalóit" (Comaroff és Comaroff, 2007: 144). Tekintettel azonban a koncepció összetettségére, a szerzők megjegyezték, hogy a törvénykezés "a gyengék fegyverévé is válhat, amely a hatalmat maga ellen fordítja, és erőforrásokat, elismerést, hangot, integritást és szuverenitást követel a bíróságokon" (Comaroff és Comaroff, 2007: 145).

Ezen irányvonalak mentén a törvénykezés két ellentétes vízióját lehet azonosítani.

Egyrészt, mint a birodalom törvénye, a törvénykezés magában foglalja a törvény alkalmazását a legerősebb államok által ellentmondásos katonai céljaik tervezésének, végrehajtásának és legitimálásának részeként. Ebben az értelemben a törvénykezés helyettesítheti vagy támogathatja a hagyományos hadviselést. Másrészt a nemzetközi emberi jogi törvények szempontjából a törvénykezés magában foglalja az egyének,

liberális emberi jogi szervezetek és más politikai entitások kísérleteit arra, hogy a törvényt az erőszakos állami politikák és gyakorlatok korlátozására vagy megfeddésére használják. Ehhez hozzáteszik, hogy a századforduló előtt két kínai ezredes, Qiao Liang és Wang Xiangsui már kiadta a *Korlátlan hadviselés című könyvet* (Liang és Xiangsui, 1999), amelyben szintén azt állították, hogy a jelenlegi háborús módszerek elégtelenek az új geopolitikai környezetben, és három, finomabb hadviselési dimenziót javasoltak, amelyek nem feltétlenül igénylik rakéták telepítését. A fent említett nyugati szerzőkkel összhangban Liang és Xiangsui azzal érveltek, hogy az "igazságügyi hadviselés" kulcsfontosságú az eltérő vélemények kriminalizálásához. A jog szerepe

mellett azonban ezek az ezredesek rámutattak a pszichológiai és médiamanipuláció szerepére is, mint a hagyományos háború helyettesítésére. Konkrétan egy "pszichológiai hadviselés" mellett érveltek, amelynek célja az érzelmek átalakítása és a lakosság pszichéjének befolyásolása, valamint egy "médiatudósítás" a közvélemény ellenőrzésére. Nevezetesen, a két dimenzió összefügg egymással, de jelentős különbségek vannak. Míg a törvénykezést a média támogatja, a pszichológiai hadviselés a lakosság gondolkodásmódján belüli hatásnak tekinthető. Ugyanakkor a pszichológiai hadviselés elősegítheti a média, de a hazai politikusok, az igazságszolgáltatás tagjai (különösen az ügyészek és bírák) és a nemzetközi szereplők is. A kérdés tehát az, hogy ez a globális északon létrehozott és megfogalmazott koncepció hogyan került normatív módon (Duve, 2018) Latin-Amerikába, különösen azért, mert a kontinens jelenleg nem vesz részt háborúkban vagy katonai konfliktusokban. A további figyelem feltárja, hogy a törvény elferdítését, a lakosság pszichológiáját formáló morális pánikkeltést és a média manipulációját ennek ellenére háborús módon használják Latin-Amerikában az egyes államok határain belül és egy bizonyos ellenség ellen: progresszív vezetők ellen, akik ellenzik a neoliborális menetrendet, és támogatják a társadalmi igazságosság politikáját és a nemzeti szuverenitás megerősítését. Csakúgy, mint a globális északon, a törvénykezés egyre inkább felváltotta a katonai beavatkozások szerepét az ilyen típusú szociálisan orientált kormány ellen. A hagyományos katonai puccsok helyett, amelyek a huszadik században megrázták Latin-Amerikát, a médiában és a közösségi médiában megjelenő büntetőjogi vádak és címkézési folyamatokat a helyi és globális hatalom birtokosai most arra használják, hogy legitimitásuktól megfosztás, sőt eltávolítsák hivatalukból azokat a politikai vezetőket, akik társadalmi és politikai pozíciójuk miatt problematikusak érdekeik szempontjából.

Rafael Bielsa és Pedro Peretti szavaival élve:

Bírákat és ügyészeket választottak a katonaság helyére, akik a lakosság szemében már eleve diszkrecióban részesültek az emberi jogok diktatúrák alatti megsértésében játszott vezető szerepük miatt. Ami új, az nem a bírák kitörése a politikai szférába (az igazságszolgáltatás és a politika nem feltétlenül egymást kizáró fogalmak), hanem a bírói klikk arcátlansága és előtérbe kerülése. Ez az, ami új... A valódi hatalomnak már nincs szüksége olyan katonai diktátorokra, mint Jorge Rafael Videla (1925–2013) vagy Humberto de Alencar Castelo Branco (1897–1967), a marsall, aki 1964-ben megragadta Brazília kormányzását. Most olyan bírót váltják fel őket, mint a [brazil] Sergio Moro (Bielsa és Peretti, 2019: 12).

Ezen túlmenően a *korlátlan hadviselés meglátásai* kulcsfontosságúak Latin-Amerika és a korrupciós vádakot övező globális és helyi kormányzási stratégiák háborús alkalmazásának, valamint a jog és a média demokratikus kereteken belüli szerepének elemzéséhez. A "pszichológiai hadviselés" a felülről lefelé irányuló narratívákon keresztül ölt formát, amelyek megerősítik a meglévő politikai vezetők (popu- lizmus vs. antipopulizmus) vagy az ellenzék és a hivatalosság közötti dichotóm és manicheus megosztottságot (Kirchnerismo vs. anti-Kirchnerismo Argentínában, Petistas vs. anti-Petistas Brazíliában), korrupcióval vádolva a progreszív/populista megosztottakat. Ezt a jelenséget az Egyesült Államok és a nemzetközi szervezetek, valamint a helyi szövetségesek támogatták, és annyira feltűnő, hogy Argentínában "grieta" (szakadék) (Barriera, 2021) néven írták le, amely formálja a nyilvános vitát

a "képviselő politikáján" belül. Más szóval, a pszichológiai dimenzió egyértelmű abban, hogy a "grieta egyik vagy másik oldalán" lévő emberek szenvedélyesen és személyesen részt vesznek bizonyos politikusok vádjában vagy védelmében. Míg a lakosság egy része olyan gondolkodásmódot fog magáévá tenni, amely a vádak "korrupcióként" fogja megérteni, a másik része megéri, hogy a vádak a törvény részét képezik.

Az "igazságügyi hadviselés" fogalma viszont azt a tényt tükrözi, hogy Latin-Amerikában az igazságszolgáltatás nem demokratikus hatalom, mentes a polgári ellenőrzés alól, és nem tapasztalta meg a végrehajtó és törvényhozó hatalmat átformáló posztdiktatórikus átalakulást (Zunino, 2019). Ehelyett az igazságszolgáltatás egy része volt a főszereplője a politikusok hatalomból való eltávolítására irányuló különböző választásokon kívüli folyamatoknak (Zanin et al., 2019). Végül a médiahadviselést súlyosbítja az a tény, hogy bár vannak releváns és megbízható független újságírók, a média nagy része néhány vállalat tulajdonában van, míg a közösségi média gyakran álhírek és/vagy a lakosság pszichéjét a vádlottak javára vagy ellen formáló rajongó állítások terjesztésének csatornájává válik (Estepa és Maisonnave, 2020).

A következő rész elemzi a joggyakorlás e három pillérét (pszichológiai, igazságszolgáltatási és médiahadviselés) a Globális Délen, kiemelve, hogy túlmutat a jogi-bírói folyamatokon, és magában foglalja a globális észak által befolyásolt kormányzási politikát, valamint a politikusok és újságírók nyilvános diskurzusában több helyi vitát.

2. A törvénykezés mint pszichológiai, igazságszolgáltatási és médiahadviselés a globális délen

2.1. *Pszichológiai hadviselés: az USA befolyása a latin-amerikai kormányokra a korrupció bűncselekményén keresztül*

Jonathan Simon arra figyelmeztet, hogy az 1970-es évek óta változás történt az amerikai (és globális) politikában, mivel a társadalmi igazságosság napirendjét (beleértve a vagyon igazságos elosztását, az oktatáshoz és az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférést) felváltotta a közelgő "vészhelyzet" (a bűnözés növekedése) fogalma, amely a lakosság pszichéjét alakította. Bár a valóság nem feltétlenül erősítette meg a közönséges bűnözés valódi növekedését, a félelem és a "bizonytalanság érzése" (Kessler, 2009) neoliberális kiigazítási politikákat indított el a "bűnözés elleni háború" égisze alatt.

Simon hozzáteszi, hogy ez a háború annyiban volt különleges, hogy túlkonzentrált hatalmat adott át az ügyészségnek: "A bűnözés elleni háború az amerikai ügyészeket a politikai hatalom fontos modelljévé változtatta, miközben hatalmas joghatóságot adott nekik a közösségek jóléte felett, kevés tekintettel a demokratikus elszámoltathatóság hiányára" (Simon, 2007: 33). Az ügyészek azóta nemcsak a polgári érdekek képviselőivé váltak (beleértve a bűncselekmények áldozatainak érdekeit is), hanem a vádlottak nagy erkölcsi ellenfeleiként is, veszélyeztetve az őket védő alkotmányos garanciákat.

A törvénykezés kontextusában a "bűnözés elleni háborút" hasonlóképpen egy neoliberális paradigma bevezetésére használták, miközben a lakosságot eltompították a hamis vészhelyzetek folyamatos áramlásával, amelyeket széles körben "korrupciónak" neveznek. Feltételezett vészhelyzetre hivatkozva a

A lakosság pszichéjét úgy alakították és húzták, hogy elfogadja, hogy több hatalmat kell adni a szövetségi bírának és ügyészeknek, még a büntetőjog és az eljárási szabályok megsértése árán is. A "vészhelyzet" alatt a vádlottak erkölcsileg elszigetelődnek, és az igazságszolgáltatás a bajba jutott lakosság érdekeinek legitim képviselőjévé válik, aki végül úgy érzi, hogy a politikai vezetés elárulta. A "vészhelyzetre" való összpontosítás viszont ködösítést eredményez, miközben a neoliberális menetrend társadalmi igazságosság rovására történő ráerőltetését célzó intézkedések észrevétlenül maradnak a bajba jutott lakosság körében.

A korrupcióra, mint jelentős regionális problémára való összpontosítást terjesztik az igazságszolgáltatás tagjai, az ellenkező párt hazai politikai vezetői és a média, de más releváns szereplők is: az Egyesült Államokkal együttműködő vállalati (vagy valódi) hatalom, valamint a nemzetközi szervezetek, amelyek érdekei szisztematikusan alakították a latin-amerikai politika sorsát. Az Egyesült Államokkal kapcsolatban Rusconi szavai (2019): "büntetőjogi fegyelem ... az Egyesült Államok támogatásával". Ebben a szellemben Bielsa és Peretti hangsúlyozza, hogy ezek a kriminalizációs folyamatok nem önkényesek, hanem inkább "a bolygó katonailag legerősebb országának, az Egyesült Államoknak" az érdekeire reagálnak, amely egy bizonyos politikai csík kormányait célozza meg, amelyek ellentétesek a napirendjével (Bielsa és Peretti, 2019: 18).

A nemzetközi szervezetekkel kapcsolatban az "átláthatóságot" és a "korrupció elleni küzdelmet" különös vehemenciával támogatták a pénzügyi intézmények (a Nemzetközi Valutaalap, a Világbank, az Amerika-közi Fejlesztési Bank) és az Egyesült Államok latin-amerikai kétoldalú szervezetei (mint például az USAID). Az egyes országok értékelő jelentésein keresztül (amelyek "ajánlásokat" és "legjobb gyakorlatokat" tartalmaznak) ezek a szervezetek bizonyos kormányokat "korruptnak" és "nem hatékonyak" bélyegeznek, és a magánszektor bővítése mellett érvelnek, amelyet "hatékonyak" és "átláthatónak" tekintenek. Ugyanebben a szellemben támogatják a (látszólag apolitikus) szakértők és üzlemberek szerepét, akik végül helyettesítik a (eredendően korrupt) hivatásos politikusokat. Ezenkívül az e szervezetek által az igazságügyi reformokra tett ajánlások az "állam hatékonyságának hiánya" elleni küzdelemre és azoknak a vezetőknek a "korruptsága" elleni büntetőeljárásra összpontosítanak, akik az intervencionista politikákat és az állam terjeszkedését támogatják, megsértve a "hatékonyabbá" válásra és a privatizációra vonatkozó utasításokat (Romano, 2019). A pszichológiai hadviseléssel összhangban ezt a "hatékonysági állítást" nagyrészt a vállalati siker érzelmei és ideáljai támasztják alá, nem pedig tényszerű bizonyítékok.

E logika részeként különösen az Egyesült Államok kormánya mutatta ki azt a vágyát, hogy kiterjessze a külföldi korrupt gyakorlatokról szóló törvényt (FCPA), mint latin-amerikai külpolitikájának pillérét (Koehler, 2015). Ennek keretében a The Intercept által kiszivároztatott beszélgetések felfedték az amerikai tisztviselők és Sergio Moro bíró közötti kapcsolatokat, aki beavatkozott a Lula elleni brazil ügybe. Az ügy valójában az Egyesült Államok Igazságügyi Minisztériuma által 2016 decemberében az Odebrecht transznacionális brazil vállalat ellen az Egyesült Államok területén végzett munkálatok miatt indított eljárásból ered. Ezen ügy részeként az Egyesült Államok kérte azon latin-amerikai országok bíróságainak együttműködését, ahol az Odebrecht is aktív volt (Brasil Wire, 2018). Hasonlóképpen Argentínában a WikiLeaks 1222-es távirata feltárt egy találkozót az amerikai nagykövet munkatársai és az akkori

Buenos Aires város kormányfője, Mauricio Macri, neoliberais üzletemberből lett politikus, amelyben az előbbi bírálta a Luis D'Elía társadalmi aktivista elleni büntetőjogi vádak elutasítását, akit a találkozó után gyorsan bebörtönöztek (Estepa és Maissonave, 2020).

Röviden, bár az előző században Simon figyelmeztetett a közönséges bűnözés kormányzati stratégiaként való felhasználására, a huszonegyedik században szükségessé vált, hogy felhívjuk a figyelmet a politikai ellenfelek fehérgalléros bűncselekményeivel kapcsolatos vádak pszichológiai hadviselési stratégiaként való felhasználására. Más szóval, bár a törvénykezés a korrupció elleni küzdelem álcája alatt jelenik meg, jobban érthető kormányzati stratégiaként, amely a korrupciót vészhelyzetként mutatja be, és a lakosság egyes részeinek pszichéjét úgy alakítja, hogy támogassa bizonyos latin-amerikai vezetők fegyelmezését az átláthatóság nevében.

2.2. Igazságügyi hadviselés: a bűnözői szelektivitás hajtóereje

Ehhez a regionális korrupcióellenes menetrendhez helyi hőhérokra van szükség, akik a végrehajtó és parlamenti ágak tagjaiból állnak, amikor a törvénykezést felelősségre vonási mechanizmusokon keresztül hajtják végre, mint például Dilma Rousseff esetében (Azar és Tavares da Motta, 2020), de különösen konkrét bírák és ügyészek esetében. A politikai, gazdasági és patriarchális elit által irányított monolitikus testület helyett az igazságszolgáltatás összetett, országonként és történelmi időszakokként változik, és még egy adott országon és kontextuson belül sem minden bíró és ügyész vesz részt a törvényhozásban. Ráadásul sok bíró és ügyész kockáztatta pozícióját, hogy szembeszálljon a befolyásos politikai és gazdasági szereplőkkel. Ez a helyzet a kolumbiai legfelsőbb bíróság bíráival, akik vádat emeltek és elítéltek magas rangú kormánytagokat félkatonai csoportokkal való bűnözői kapcsolataik miatt, beleértve Álvaro Uribe volt elnököt is. Argentínában a Cristina Fernández de Kirchner kormányának javára ítélt bírákat és ügyészeket Mauricio Macri elnökké választása után áthelyezték, eltávolították vagy lemondásra kényszerítették (lásd pl. Unidiversidad, 2017). Ezenkívül még a perben részt vevő bírák és ügyészek is megtehetik ezt, mert előléptetést vagy más előnyöket ígérnek nekik, de azért is, mert felelősségre vonás fenyegeti őket, vagy félnek a várható előléptetés elvesztésétől.

A bírósági hadviselés végrehajtása érdekében a bíróságok gyakran az ügyszög igazítják a büntetőjogot és/vagy megsértik a büntetőeljárás alapvető szabályait. A büntetőjog szempontjából a visszaélés nyílt bűncselekménytípusok alkalmazásával (pl. tiltott társulás, hazaárulás, hatalommal való visszaélés), a bűncselekménytípusok széles körű alkalmazásával (a jogszerűség elvének rovására), valamint a szerzőség kiterjesztésével és a felelősség kiosztásával történik a kormányzati hierarchikus láncolatban (a bűnösség elvének rovására) (Zaffaroni et al., 2020). A büntetőeljárás szempontjából a bírósági hadviselés magában foglalja: a joghatósági szabályok és a természetes bíró garanciájának torzulását (*forum shopping*); a bünbánat fogalmának használatában (nem az igazság keresése, hanem a büntetőeljárás célpontjának hibáztatása); lehallgatás és a magánszféra egyéb invazív behatolása bírósági végzés nélkül, vagy olyan esetekben, amikor nem rendelték el őket (megalázní és nem tisztázni a tényeket); az előzetes letartóztatás jogi indok nélküli (visszaélésszerű) alkalmazásában, például

a vádlottak távol maradnak minden maradék hatalmi bázistól (még azokban az esetekben is, amelyek többnyire írásbeli bizonyítékokon, sőt közokiratokon alapulnak, nem pedig tanúkon); és/vagy a gyenge bizonyítékok értékelése során.

Ahogy Rusconi (2019) összefoglalja, a lawfare messze nem objektív jogi és igazságszolgáltatási rendszert képvisel, hanem a dogmatikus és büntető procedurális jog szelektív manipulációját mutatja: megköveteli az állam hajlandóságát illegális hírszerzési feladatok elvégzésére, kettős mércével rendelkező ügyészek és bírák részvételét, akik meglepően és névtelenül érkező információkat fogadnak el irodáikba, A megelőző fogva tartás válogatás nélküli alkalmazása, egy olyan végrehajtható hatalom, amely szégyentelenszerűen alakítja az engedelmes bírák és ügyészek, valamint a törvényhozók és a nagyhatalmú nagykövetségek napirendjét, amelyek megvédik azokat, akik ilyen törvénytelen cselekményekhez csatlakoznak.

Ehhez hozzáteszik, hogy a bírósági hadviselés ritkán szakad el a mindennapi ügyekben való beavatkozásuktól, ami rávilágít a büntető igazságszolgáltatási rendszer szélesebb körű problémáira, beleértve az igazságszolgáltatás feletti társadalmi ellenőrzés hiányát, a jogszerű eljárás megsértését, az anonimitást (a vádlott nem tudja megszólítani a sorsáról döntő személyt), és az ügy megoldásának időpontjával kapcsolatos egyértelműség hiánya csak néhány a problémás aspektusok közül. olyan jogszabályok, amelyek tükrözik a teljes büntető igazságszolgáltatási rendszer szisztematikus hibáit. A törvény és a rendes ügyek közötti különbség az, hogy a rendes ügyekben elkövetett igazságtalanságok még kevésbé láthatók, mert általában a szegényeket, a fiatalokat és a marginalizáltakat érintik (Vegh Weis 2017a).

Ebben a szellemben a törvénykezés központi eleme, amelyet gyakran figyelmen kívül hagynak, a büntető igazságszolgáltatási rendszer általános szelektivitásába való belegabalyodása. A bűnözői szelektivitás a közönséges bűncselekményekkel kapcsolatban kettős alapon működik. Egyrészt a törvények, a rendőrség és az igazságszolgáltatási rendszer hajlamos "túlkriminalizálni" a szegényeket, a fiatalokat és a marginalizáltakat, függetlenül attól, hogy az elkövetett bűncselekmények tényleges társadalmi károkat okoznak-e (pl. kábítószer-kereskedelem). Másrészt a szelektív mechanizmus azt jelenti, hogy ugyanezek a jogi, rendészeti, bírósági és büntetőjogi intézkedések hajlamosak "alulkriminalizálni" a hatalmasokat, még akkor is, ha az általuk elkövetett bűncselekmények nagy társadalmi hatással járó káros események (pl. sikkasztás, közterületek jogellenes privatizációja vagy környezeti bűncselekmények) (Vegh Weis, 2017a, 2021b). Nevezetesen, a túl- és alulkriminalizáció nem olyan magatartásterületekre vonatkozik, amelyeket kriminalizálnak vagy nem kriminalizálnak, hanem inkább a büntető igazságszolgáltatási rendszer hangsúlyos reakciójára (túlkriminalizáció), szemben a vádlott társadalmi-demográfiai jellemzőivel kapcsolatos bizonyos magatartások figyelmen kívül hagyásával (alulkriminalizáció).

Ennek további tisztázása érdekében érvelhetünk amellel, hogy egy bizonyos magatartás "kriminalizálása" akkor történik, amikor a parlament bizonyos társadalmi károk arányában bizonyos büntetéseket szab ki, és amikor a bűnüldöző szervek és a bíróságok minden egyes esetben bizonyítják, hogy ez az arány teljesül, és hogy a büntetőeljárás szabályokat eltörölték. Ezzel szemben a "túlzott kriminalizáció" esetei feltárják azokat az eseteket, amelyekben ez az arány nem történik meg, mert a vád olyan magatartást foglal magában, amely nem okozott társadalmi kárt és/vagy mert nem tartották be a vonatkozó büntetőeljárás. Vagyis a vádirat és végső soron az ítélelhozatal nincs arányban a vádlottnak tulajdonított magatartással, és a büntetőeljárás nincs arányban a jogállamiság elvárt alkalmazásával. Ehelyett mind a vádemelés, mind az

ítélhetősebb keményebben "túllépi" az elvárt jogi normákat, és ez az eredmény reagál a vádlottak (szegények, fiatalok és marginalizáltak) társadalmi-demográfiai jellemzőire. Az "alulkriminalizáció" esetei viszont akkor fordulnak elő, ha bár társadalmi kár történt, a vádemelésre a büntetőeljárás szabályok kedvező alkalmazása miatt nem kerül sor, vagy ha a büntetés az elkövetett sérelemhez képest enyhe. Ezek az eredmények úgy tekinthetők, hogy a várt kriminalizáció alatt ("alatt") maradnak, mivel ehelyett a vádlott (a hatalmasok) társadalmi-demográfiai jellemzőin alapulnak.

Érdekes módon a törvénykezés nem kerüli meg a túl- és alulkriminalizáció dinamikáját. Ehelyett a törvénykezés általában hatékonyabb, ha olyan vezetőkkel szemben operatív, akik olyan tulajdonságokkal rendelkeznek, vagy olyan tulajdonságokkal társulnak, amelyek "kriminalizálhatóbbá" teszik őket. A Lawfare tehát úgy határozható meg, mint a bíboros szelektivitás sajátos modalitása, amely a média-igazságszolgáltatási rendszer manipulálásában nyilvánul meg a vállalati hatalmak utasítására vagy támogatásával egy kétdimenziós folyamatban. Egyrészt a progresszív vezetők elleni különböző – gyakran hamis – büntetőjogi vádak bemutatásával és terjesztésével keresik, még akkor is, ha nem követtek el bűncselekményt (túlzott kriminalizáció). Másrészt a pénzügyi kapitalizmus számára hasznos vezetők elleni ügyek, függetlenül az okozott károktól, nem olyan hatékonyak (alulkriminalizáció) (Lijalad, 2021). Vizsgáljunk meg néhány példát.

Ami a túlzott kriminalizációt illeti, Lula üldözése talán par excellence eset. A vád egy homályos büntetőjogi vádból állt, az alkotmányos biztosítékokat elutasították (forum shopping, illegális lehallgatás, kommunikációs megfigyelés), és az ítélet önkényesen értékelt, gyenge bizonyítékokon alapult (a bíró, Sergio Moro kijelentette, hogy nem rendelkezik elegendő bizonyítékkal, de "meg van győződve arról", hogy Lula bűnös). Ráadásul mind a médiát, mind a közösségi médiát felhasználták a vád fokozására (a bizonyítékok hiánya ellenére), hiteltelentve nyilvános imázsát és politikai karrierjét. Összességében az ítéletet arra használták, hogy Lulát kizárják a politikában való részvételből, és előzetes letartóztatással megfoszják fizikai szabadságától, annak ellenére, hogy nem volt bizonyíték arra, hogy megpróbálná elkerülni az igazságszolgáltatást. Röviden, a törvényt aránytalanul alkalmazták Brazília korábbi elnökére. Csak évekkel később a Legfelsőbb Bíróság megsemmisítette és megsemmisítette az ügyet. Ekkor már megfosztották a 2018-as általános választásokon való indulási jogától, ahol a szélsőjobboldali ellenzéki jelölt, Jair Bolsonaro lett az elnök, aki részt vett a Lula elleni ügyben.

Ami az alulkriminalizáció eseteit illeti, és Brazília példájánál maradva, a törvénykezés nem ért véget annak az ügynek az érvénytelenítésével, amely Lula túlzott kriminalizációját okozta. Ehelyett Sergio Moro bíró, valamint maga Jair Bolsonaro alulkriminalizálásával folytatódott, akik a következő választások jelöltjei, illetve az ország elnöke, annak ellenére, hogy rendelkezésre álló bizonyítékok állnak rendelkezésre arról, hogy aktívan hamis vádakot hoztak Lula ellen a szavazás manipulálása érdekében.

Továbbá az alul- és túlkriminalizációt nemcsak az osztály kérdése jellemzi, hanem a vádlott társadalmi státusza, neme és bőrszíne is. Ebben a szellemben a túlzott kriminalizáció másképp (és keményebben) működik a nem fehér, őslakos emberek esetében

népek és nők. Ami a nemet illeti, a nőket alacsonyabb arányban börtönzik be, mint a férfiakat, mivel az előbbieket széles körű társadalmi ellenőrzésnek vannak kitéve, a családtól, az iskolától és a szomszédságtól kezdve a médiáig és a vallásig, ami a büntetőrendszert másodlagos szerepre kényszeríti (Federici, 2009). De mi történik azokkal a nőekkel, akik kibújnak a patriarchális társadalmi ellenőrzés alól? Mi történik, ha erős, hatalommal rendelkező női vezetők helyezik magukat a politikai napirend középpontjába, legyőzve a nemi sztereotípiákat, hogy olyan döntéshozói pozíciókat töltsenek be, amelyeket hagyományosan a férfiak számára tartanak fenn? (D'Adamo és mások, 2014).

Ezekben az esetekben a legfontosabb stratégia általában az, hogy hiteltelenítik a vezetésüket, és helyette a "szomszéd embernek" tulajdonítják, ahogy Cristina Fernández de Kirchner esetében történt, amikor megnyerte a 2007. december 10-i elnökválasztást, férje, Néstor Kirchner utódjaként. Ahogy Azar és Tavares da Motta (2020) beszámolnak róla, "hatalomra jutását erős médiakampány előzte meg, amely az »elnöki házasságra« utalt, és arra figyelmeztetett, hogy a kormány igazi »erős embere« továbbra is a volt elnök lesz". Hasonlóképpen, Dilma Rousseff brazil elnökségét bábkormányként mutatták be, Lula pedig a valódi hatalom mögött. Amikor a "szomszéd férfi" stratégia elégtelennek bizonyul, a túlkriminalizáció általi büntetőjogi ellenőrzés válik a következő lehetőséggé: ellentétben a nemek közötti egyenlőtlenséggel a közönséges bűncselekmények kriminalizációs arányában, a női vezetőket ugyanolyan mértékben célozzák meg a túlkriminalizáció révén, mint férfi társaikat.

Ennek ellenére a nők ellen folytatott törvénykezés sajátos jellemzőkkel bír: a magánszféra ("ahonnan a nőknek nem lett volna szabad távozniuk", a patriarchális ideológia szerint) a túlkriminalizáló stratégia részévé válik, amennyiben "a bánásmód fókuszja a politikai kérdésekről a magánrend kérdéseire helyeződik át. A megjelenés, a család, az anyaság, az érzések, az intimitás az újságírói diskurzus középpontjává válik, amikor a nőkről van szó" (Pérez és Aymá, 2017: 527). A magánszféra bevonása elsősorban az anyaság elleni támadásokat idézi elő, mint például a médiabeszámolókat, amelyek személyes adatokat tettek közzé Alejandra Gils Carbo volt argentin főügyész lányáról (Perfil, 2017), vagy megkérdőjelezték Fernández de Kirchner anyaságának minőségét a lánya egészségi állapotára vonatkozó magáninformációk közzétételével. Ez magában foglalja az e nők mentális egészsége elleni támadásokat is, például Fernández de Kirchner pszichotikusnak és perverznek való ábrázolását (Badaro, 2020), vagy szexualitásuk nyilvánosságra hozatalát, amint azt a *Noticias* magazin bizonyítja, amely karikatúrát tett közzé Fernández de Kirchner orgazmusáról a borítón (ELA – Equipo Latinoamericano de Justicia y Género, 2012).

A børszín és az etnikai hovatartozás tekintetében Milagro Sala, öslakos társadalmi aktivista és a Tupac Amaru társadalmi mozgalom vezetője esete Argentínában megdöbbentő. 2016. január 16. óta tartják fogva Jujuy tartományban, annak ellenére, hogy bizonyítási hiányosságok, visszaéltek az előzetes letartóztatással, megsértették a jogszerű eljárást és megosztották a hatalmat – a demokratikus rendszer alapjai. Őrizetbe vétele egybeesett azzal, hogy a tartományi kormányzó sürgette törvényhozó többséget, hogy fogadjon el egy törvényt, amely növeli a tartományi felsőbb bírósági bírák számát, majd nevezze ki ezekre az új pozíciókra ugyanazokat a partizán képviselőket, akik megszavazták a törvényt, akik közül sokan magának a kormányzónak a rokonai voltak. Ezek a bírák lesznek azok, akik megerősítik a Sala elleni összes ügyet. A kérdés továbbra is az, hogy az eljárási garanciák súlyos megsértése lett volna-e

a lakosság és a politikai elit tolerálja, ha Milagro nem nő, bennszülött és szegény – az interszekcionalitás meghatározó példája (Zaffaroni, 2018).

Összegezve, a büntető igazságszolgáltatási rendszer üldözi a legszegényebbeket, a faji hovatarozásúakat és a marginalizáltakat, valamint azokat, akik e csoportok érdekeit védik. Ebben a szellemben a marginalizáltak (hétköznapi esetekben) és a marginalizáltak érdekeit többé-kevésbé védő vezetők (jogi ügyekben) túlkriminalizálása kiegészül a hatalmasok (rendes esetekben) és a társadalmi csoportjukhoz tartozó vagy a politikai szférában őket képviselő vezetők alulkriminalizálásával (jogi ügyekben): "Mindezen okok miatt a bűnözői szelektivitás továbbra is a nagy etikai probléma. Ugyanaz, mint mindig, de azzal a különbséggel, hogy a peres ügyekben még rosszabb" (Rusconi, 2019).

2.3. Médiahadviselés: Morális pánikok létrehozása és kommunikációja a mainstream médián és az influencer kriminológián keresztül

Ezek a globális északról érkező szelektív gyakorlatok, amelyeket helyben az igazságszolgáltatás egy része hajt végre, nem feltétlenül találnák meg a közvélemény figyelmét egy harmadik hóhér beavatkozása nélkül: a fősodratú média bizonyos képviselői, akik nagyrészt befolyásos gazdasági csoportok tulajdonában vannak, anyagi érdekekkel és szoros kapcsolatokkal a politikai elittel. Míg a latin-amerikai régió is számít független és elkötelezett újságírókra, akik őszintén és tényszerűen ellenőrzött információkat szolgáltatnak, még korrupciós ügyekben is, többnyire a mainstream vállalati média az, amely a rádió-, televízió- és internetszolgáltatók nagy részét birtokolja, amely alakítja a közbeszédet, és meghatározza, hogy mi tekinthető bűncselekménynek és kit kell korruptnak bélyegezni, abban, amit "médiakriminológiának" neveznek (Zaffaroni, 2011).

Valóban, mint említettük, a törvénykezés narratíváinak közös nevezője a "korrupció elleni küzdelem" vagy a "korrupció vészhelyzete". Ez az állítás azonban nem feltétlenül áll összhangban a korrupció tényleges növekedésével a régióban. Perez-Linan (2009) *Juicio político al presidente y nueva inestabilidad política* című könyvében előre elküldi a Foreign Broadcast Information Service (Külföldi Műsorszóró Információs Szolgálat) (amely az összes latin-amerikai ország médiajelentéseit gyűjti) adatait, amelyek azt mutatják, hogy az 1980-as évek elején csak tizenegy korrupciós bejelentés érkezett Latin-Amerikában, míg tíz évvel később ez a szám kétszázra emelkedett. Mindazonáltal Pérez-Liñán szerint ez a növekedés nem azt bizonyítja, hogy a korrupció elterjedtebbé vált, hanem azt, hogy gyakoribbá váltak a korrupciós vádakról szóló jelentések.

A fősodratú média akkora jelentőséggel bír annak címkézési folyamatában, hogy ki korrupct és ki nem, és ezért a törvénykezés megszilárdításában, hogy Bielsa és Peretti szavaival élve, "tömegessége nélkül [a vádlottak] lejáratása régi falusi pletykává redukálódik, viszonylag ártalmatlan, megfosztva attól a lehetőségétől, hogy lerombolja, hogy berobbanjon a közsférában és berobbanjon a politikai színtérre" (2019: 10). Továbbá, még egy olyan bíboros eset is, amelynek a bizonyítékok teljes hiánya miatt nincs esélye a sikerre, még mindig elérheti aljas célját, ha a fősodratú média hatékonyan közvetíti a nyilvánosság felé. Ebben a szellemben a tárgyalóterem ajtajában készült fénykép közzététele egy

Egy célzott politikai vagy társadalmi vezető ellen "Új büntetőjogi vádak X ellen" cím alatt benyújtott ügyvéd elegendő lehet ahhoz, hogy elterjessze a vádlott bűnösségét. Ez a félrevezető információtovábbítás gyakran implicit vagy explicit módon legitimálja az alkotmányos garanciák megsértését, és aláássa a jogállamiság alapjait.

Sőt, a fősodratú médiának hatalmában áll eszkalálni a helyzetet, a büntető feljelentést "morális pánikká" változtatva (Cohen, 2001). Ahogy Cohen elmagyarázza, a morális pánikok során bizonyos epizódokat, embereket vagy csoportokat felerősítenek, eltorzítanak, túlértékelnek, és a társadalom értékeit fenyegető szörnyű fenyegetésként határozzák meg, ami kollektív reaktív folyamatokat eredményez. Ezeket a pánikokat aztán a hatalmon lévők saját érdekeik érvényesítésére működtetik. Ami a törvénykezést illeti, a fősodratú média a deviancia bizonyos típusait vészhelyzetként ("korrupcióként") határozza meg azáltal, hogy annyira eltorzítja őket, hogy modern, mindent felfaló démonként ("a korrupció rákfenéje") kezeli őket. Ez a dinamika aztán túlzásokat ("a korrupció botránya"), spekulációkat ("a kormányban mindenki korrump, és ez elkerülhetetlen") és negatív szimbolizációt (sztereotip politikusok és fotók a "hiányzó fotó" címszó alatt) követelnek. Más szóval, a látszólagos vészhelyzet egy eszköz a törvényen kívüli kommunikációs hatások megvalósítására: morális pánik keltésére, és ezáltal a vezetőkre való nyomásgyakorlásra és kondicionálásra, hogy bizonyos politikákat hajtsanak végre, vagy ellehetetlenítsék mandátumukat vagy jelöltségüket.

Ezek a morális pánikokon keresztül az egyes újságírók, akiknek döntéshozatali képességét gyakran korlátozzák azok a médiavállalatok, amelyeknek dolgoznak, végül megcímkezik és nyilvánosan közzéteszik a látszólagos elkövető ("a korrump") nevét, "bűncselekményét", sőt még azt is, hogy milyen büntetésre van szükség. Ily módon, önként vagy önkéntelenül, az újságírók (és nem jogi szakértők) a bűnözésről és a büntetésről alkotott torz elképzeléseket abszolút igazságként (*álhírek egyesítik*). Emellett a média hatalmát tovább növeli a polgárok és az igazságszolgáltatás közötti közvetlen kommunikációs csatornák hiánya. A gyakorlatban a médiának tudomása van a bírósági határozatok nyilvánosságához való eljuttatásáról; Ők váltak az egyetlen híddá az elszigetelt igazságszolgáltatás és az igazságszolgáltatástól megfosztott polgárság között. Az újságokban, televízióban és rádióban rejlő mediakriminológián túl a közösségi média is egyre fontosabbá vált, mint az információk folyamatos továbbításának eszköze a felhasználók számára, valamint a bűnözés és a büntetés jelentésének megteremtése. Ez az "influencer crim-inology" akkor jön létre, amikor az egyének görgetik a közösségi hálózatokat, és elolvassák az egyének, a média vagy a robot befolyásoló bejegyzéseit, amelyek mindegyike meghatározza, hogy a nyilvánosság hogyan áll a nyilvánosság alá, mi a bűncselekmény, kik a bűnözők, és hogyan kell kezelni ezt a kérdést (Vegh Weis, 2021a). A forgatókönyv itt sem fekete-fehér. Ehelyett a közösségi média fontos szerepet játszott az álhírek terjesztésében, de létfontosságú volt az állam hatalommal való visszaélésének társadalmi ellenőrzése is, amikor nem áll rendelkezésre hagyományos média, amely hangot adhatna a kritikus szempontoknak. Ez volt a helyzet például a bolíviai államcsíny idején. Míg hamis fiókokat használtak a puccs legitimálására (Cafferata, 2019), az Evo Moralest és kabinetjét támogató felhasználók a közösségi médiát is használták annak elítélésére, hogy a demokrácia

megszakítva (Social News, 2019).

Az álhírekkel kapcsolatban drasztikus különbség a hagyományos és a közösségi média között, hogy a közösségi hálózatokon keringő információk nagy részét nem is magánszemélyek hozzák létre, hanem robotfiókok vagy fizetett alkalmazottak, akik

szándékosan hamis információkat terjesztenek.

Például a Cristina Fernández de Kirchner elleni egyik ügy tanulmánya kimutatta, hogy a közösségi hálózatokon generált megjegyzések 80% - át *trollok tették közzé*. Ez azt jelenti, hogy a közösségi hálózatokon elterjedt és a gyanútlan felhasználók által fogyasztott tíz hozzászólásból nyolcat olyan emberek készítettek, akiket felbéreltek, hogy megírják őket, és így értelmet teremtsenek és manipulálják a közvéleményt. Ezenkívül az influencer kriminológiának megvan az az előnye, hogy az információkat vonzóbb formákon keresztül terjeszti, mint a hagyományos médiakriminológia, beleértve a vicceket, mémeket, matricákat, gifeket és a szórakozás egyéb formáit. Összefoglalva, az influencer kriminológia több embert ér el, és folyamatosan és szinte mechanikusan fogyasztják, szórakoztatás vagy figyelemelterelés leple alatt, amikor valójában folyamatosan terjeszti az információkat. Ebben az értelemben az influencer kriminológia kiegészíti a média kriminológiáját, kibővíti és terjesztve a torzított információkat, amelyek lehetővé teszik a törvényhozást.

3. A törvénykezés koncepciója a globális délen

Ennek fényében különböző tudósok és jogászok fogalmazták meg a latin-amerikai joggyakorlatot, figyelembe véve a fent leírt három dimenziót, anélkül, hogy kizárólag a jogi szempontra korlátoznák. Bielsa és Peretti úgy írják le a jogot, mint "a nemzeti vagy nemzetközi jog törvénytelen felhasználását azzal a céllal, hogy kárt okozzon az ellenfélnek egy bizonyos politikai cél eléréséért folytatott küzdelemben, mint például a közhivatalra való jelöltség kizárása". A szerzők hozzátesszik, hogy ez "a politikai-gazdasági-médiahatalom szolgálatában álló bírák által végrehajtott jog alkalmazásának torzulása, amely üldözi az igazságtalan kisajátítási modell ellenzőit" (Bielsa és Peretti, 2019: 12, kiemelés tőlem). Graciana Peñafort, az argentin törvény áldozatának, Héctor Timmermannak az ügyvédje, akitől megtagadták a lehetőséget, hogy rák kezelésre utazzon az Egyesült Államokba, és tárgyalásra várva halt meg, a kifejezést a politikai üldöztetés egyik formájaként határozza meg *a törvény és a média visszaélése révén* (Perfil, 2020). Az igazságügyi hadviselésre összpontosítva Rusconi (2019) rámutat arra, hogy a törvénykezés a jogszerű eljárás megsértése, és amikor a társadalmi igazságosság iránt elkötelezett kormányzati tisztviselők büntetőeljárását mérlegelik, a szokásos büntetőjogi rendszerhez képest nagyobb fokú büntetőjogi szelektivitás példája. Eközben Brazíliában Azar és Tavares da Motta (2020) kiemeli, hogy a törvénykezés magában foglalja a jogi intézmények és maga az igazságszolgáltatás manipulálását annak érdekében, hogy eredményeket érjen el a politikai szférában, és a politikai vitákat a szavazóurnákon túlra vigye. Ezekre a definíciókra építve ez a rész azonosítja a törvénykezés különböző dimenzióit, valamint egy olyan fogalmat, amely helyettesítheti az anglicizmust.

3.1. A törvénykezés méretei

3.1.a. *A törvénykezés mint az ellenfél "törvényes halála" és/vagy "politikai halála"*. A fenti precedensek alapján lehetővé válik az az érvelés, hogy miközben a katonai puccsok, mint Bolíviában és a politikai másként gondolkodók fizikai megsemmisítése, mint Marielle Franco esete Brazíliában, továbbra is előfordulnak a régióban, ezek a lehetőségek másodlagossá váltak a törvénykezés előzetes mechanizmusához képest. Más szóval, a törvénykezés felváltotta az erő közvetlen alkalmazását és a "fizikai halált", mint a fő politikai eszközt a politikai ellenfél játékból való eltávolítására. A fizikai halál helyett a törvénykezés a

az ellenfelek. Ezzel elérkeztünk a jogi mechanizmuson belüli első különbségtételhez, mivel vagy az ellenfél "törvényes halálát", "politikai halálát", vagy mindkettőt követheti.

A "jogi halált" többnyire bírósági hadviselés hajtja végre, és arra törekszik, hogy kizárja az üldözötteket a politikában való részvétel jogi lehetőségéből, mint például az ország volt alelnöke, Amado Boudou esetében Argentínában (Ámbito, 2021a). Szélsőséges helyzetekben ez a jogi halál magában foglalhatja annak megakadályozását, hogy valaki hivatalért induljon, mint például Evo Morales esetében Bolíviában (Tiempo Argentino, 2020), sőt tényleges bebörtönzését is, mint Lula esetében Brazíliában.

A törvénykezés viszont elősegíti az ellenfelek "politikai halálát" azáltal, hogy megpróbálja erodálni nyilvános imázsukat és politikai erejüket, delegitimizálva őket a polgárok előtt, és előre elküldve őket az ország összes problémájának okaként – mint Fernández de Kirchner esetében (Infobae, 2021). Ez azt jelenti, hogy a törvényhozás a jogot csak egy része lehet a pszichológiai és médiahadviseléssel (azaz a korrupció körüli címkézési folyamatok címkézésével) elősegített szélesebb körű képviseleti küzdelemnek a politikán belül, anélkül, hogy ténylegesen jogi következményekkel járna. Ez különösen akkor áll fenn, ha nem áll rendelkezésre elegendő bizonyíték a büntetőjogi felelősséget megállapító ítélet biztosításához, a vádak nagyon gyengék, és a felsőbb bíróságok valószínűleg megsemmisítik őket, vagy amikor a politikai halált sürgősen végre kell hajtani, mert kulcsfontosságú döntések forognak kockán (pl. választási kampány vagy egy kulcsfontosságú törvény parlamenti szavazása során). Ezekben az esetekben, mivel a törvénykezés konkrét, időben korlátozott politikai és választási viták befolyásolására törekszik, nem követeli meg, hogy elkötelezze magát egy olyan jogi eljárás mellett, amely elítéléssel végződik. Ehelyett a fiziológiai és média/közösségi média hadviselés gyakran elegendő még akkor is, ha a büntetőügyeket egyáltalán nem mutatják be, vagy kudarcra vannak ítélve.

3.1.b. A "hivatásos politikusok" és/vagy az "alulról szerveződő társadalmi mozgalmak vezetői" elleni törvény. A törvényhozás, amelyet akár az ellenfél politikai és/vagy jogi halálának elérésére használnak, más dimenziókat is magában foglal, amelyeket fel kell tárnunk. A második fontos megállapítás az, hogy a törvényhozás nemcsak "hivatásos politikusokat" foglal magában, akik választási pozíciókért versengenek, mint Lula vagy Cristina Fernández de Kirchner, hanem az "alulról szerveződő társadalmi mozgalmak vezetőit" is. Kolumbiában például a jobbközép és jobboldali kormányok bevetették a büntető igazságszolgáltatási rendszert az ellenzékkel szemben, valamint az establishment vélt ellenségeinek széles körével szemben, beleértve a diákmozgalmat, a szakszervezeteket és a társadalmi vezetőket (Aponte Cardona, 2006; Iturralde, 2008, 2009; Ruiz Morato 2021). Argentínában a legszembetűnőbb Milagro Sala esete, aki több mint öt éve van börtönben, annak ellenére, hogy a végrehajtó hatalom részvétele a bírósági döntésekben széles körben bizonyított. Ehhez hozzáteszik, hogy a törvénykezés nemcsak a kriminalizációs folyamat által kifejezetten megcélzott személyeket érinti (akár hivatásos politikusokat, akár alulról szerveződő aktivistákat), hanem Damoklész kardjaként is működik, hogy megfegyvelje mindazokat, akik hasonló ideológiai vonalat akarnak követni.

3.1.c. Törvény a "progresszív politikát képviselő vezetők" és/vagy az "establishment vezetői" ellen. Harmadszor, egy másik lényeges megkülönböztetés a törvénykezés célpontjainak politikai irányultságához kapcsolódik. Mindig "progresszív politikát képviselő vezetők", vagy "az establishment vezetői" is azt állították, hogy a törvénykezés

célpontjai? A lawfare címke alatt bemutatott legismertebb ügyek közé tartozik a Fernández de Kirchner, aki ellen tíz büntetőügyben emeltek vádat Argentínában; Dilma Rousseff parlamenti felelősségre vonása és Lula megelőző fogva tartása közvetlenül a braziliai általános választások előtt; Rafael Correa büntetőeljárás alá vonása, amint elhagyta ecuadori hivatalát; a Michelle Bachelet volt chilei elnök fia ellen befolyással való házalás miatt felhozott vádak; az Evo Morales és tisztviselői ellen a bolíviai újválasztásra irányuló választások vezetése során indított büntetőügyek; a Fernando Lugo elleni vádemelés, valamint nepotizmussal és túlárazással kapcsolatos vádak Paraguayban, amikor hivatalban volt; a Legfelsőbb Bíróság jóváhagyta a szintén hivatalban lévő hondurasi államfő, Manuel Zelaya felelősségre vonását; az Odebrecht-ügy miatti támadások, amelyek Peru elnöke, Pedro Pablo Kuczynski lemondásával végződtek; a venezuelai elnök, Nicolás Maduro elleni vérfertőző támadások és korrupciós vádak; a kolumbiai jelölt és Antioquia régió korábbi kormányzója, Sergio Fajardo elleni vádemelés az államkincstár elleni bűncselekmények miatt, még akkor is, ha nincsenek erős bizonyítékok a vádak alátámasztására, valamint Gustavo Petro, egykori gerillaharcos elleni vádemelés, aki nemrégiben megnyerte a választásokat (Estepa és Maisonnave, 2020). Nevezetesen, ezekben az esetekben progresszív vezetők érintettek.

Fontos azonban kiemelni, hogy az establishment tagjai is, amikor korrupcióval vagy hasonlóval vádolják őket, azt állították, hogy politikai okokból üldözik őket. Ez történt Kolumbiában, amikor a Legfelsőbb Bíróság elrendelte Alvaro Uribe, az ország korábbi elnökének előzetes letartóztatását tanúk meghamisítása miatt, az ellene benyújtott 200 ügy közül csak egyben (Misión Verdad, 2020). A média egy része és Uribe politikai szövetségesei azzal érveltek, hogy a bizonyítékok hibásak, és hogy Uribe a törvénykezés áldozata (Araújo Castro, 2021). Brazíliában a Lava-Jato ügye, miközben Lula pártjának, a PT-nek a tagjaira összpontosított, sok más politikai szereplőt és pártot is érintett, köztük a PT néhány fő ellenfelét (Politize!, 2018). Argentínában Mauricio Macri, aki 2015 és 2019 között neoliberális program keretében vezette az országot, szintén a törvénykezés áldozatának nyilvánította magát (Página/12, 2021). A jobboldali és baloldali vezetőket érintő ügyek közötti különbség soha nem kevésbé egyértelmű a folyamatok eredményeinek aszimmetriáiban, amint azt az alul- és túlkriminalizáció esetei is mutatják. Általánosságban elmondható, hogy a társadalmilag káros magatartás erős bizonyítékai ellenére az establishment vezetői elleni ügyeket általában mind a bíróságok, mind a mainstream média és a közösségi média elbagatellizálja. Ezzel szemben, még akkor is, ha a bizonyítékok gyengék, és a vád alá helyezett magatartások még csak nem is járnak társadalmi károkkal, a progresszív vezetők elleni ügyek általában a bíróságon és/vagy a közbeszédben végig fennmaradnak. Fontos, hogy ezek tendenciák, és nem jelentik sem azt, hogy az establishment vezetői elleni vádak mindig igazak, sem azt, hogy progresszív politikusok soha nem érintettek korrupciós ügyekben.

3.2. Spanyol fogalom keresése a "törvényhozás" megvitatására

Miután megállapította a jelenség főbb jellemzőit Latin-Amerikában, érdemes elemezni azokat a spanyol nyelvű fogalmakat, amelyek helyettesíthetik az anglicizmus "törvényét", mint például a "puha puccs" vagy a "média-jogi puccs". Ennek ellenére ezek a fogalmak nem veszik figyelembe azokat a helyzeteket, amelyekben a törvénykezést

olyan vezetők ellen használják, akik nem tartoznak a kormányt (pl. az argentin alulról szerveződő vezetőt, Milagro Salát), és egy különösen robbanásszerű felmondással azt a tévhitet is keltheti, hogy a törvényhozás szükségszerűen egy adott pillanatban (a puccsban) történik. Ehelyett a legtöbb esetben a törvénykezés többszörös feljelentések és vádak révén történik, amelyek idővel erodálják a megtámadott vezető politikai és/vagy jogi életét (lásd például a Fernández de Kirchner elleni több mint tíz ügyet) (Azar és Tavares da Motta, 2020; Infobae, 2021; Vég Weis, 2021b).

A releváns fogalom itt a "csöpögés" fogalma. Zaffaroni ezt a kifejezést olyan népirtások és mézárások leírására használja, amelyek nem csak egy csoport tömeges megsemmisítésének eredményeként következnek be a törvénytelen meghatározott időkeretében, hanem demokratikus keretek között zajlanak a marginalizált lakosság ellen fellépő rendészeti ügynökök napi cselekedetein keresztül. Az ő szavaival: "[a csepegtető mézárások] nem okoznak minden halálesetet együtt; napról napra termelik őket... Ennek legvilágosabb példája a mai mexikói erőszak, ahol a csepegtető mézárások közönséges mézárálássá válik, nagyon magas testszámmal" (Zaffaroni, 2011: 306–7).

A metafora kiterjesztésével érvelhetünk amellett, hogy puha puccsok "csöpögéssel" is előfordulhatnak, azaz hírek, feljelentések és tanúvallomások napi felhalmozódásával egy adott politikai vagy társadalmi vezető elleni különféle vádakról és vádakról. A "csöpögő puccs" (*spanyolul golpe por goteo*) nem igényel különösebben szilárd vádat, hanem inkább kisebb vádak csepegtetésén alapul, amelyek akár komolytalan vádakból is állhatnak, bizonyítékok nélkül, amelyeket a bíróságokon és a médiában mutatnak be, annak ellenére, hogy ezek a vádak jogilag lehetetlenek a büntetőeljárás felé. Egy csöpögő puccs így naponta rengeteg adattal árasztja el a polgárokat, miközben azt az érzést kelti, hogy mindezen esetek felhalmozódásával legalább egynek "igaznak" kell lennie. Ugyanakkor számos vád felhasználása hasznot húz abból a tényből, hogy még ha egyes vádak el is isútanak vagy megsemmisítenek, számos más megmarad, lehetővé téve a média-bírósági manőver folytatását.

4. Végső gondolatok. A törvénykezés helyrehozhatatlansága és a népszerű figyelmeztető kriminológia felé vezető út

A törvénykezés összetettségét mérlegelve érvelhetünk amellett, hogy a bírói pártatlanság megsértésére, az országok, a bíróságok és a média közötti jogellenes együttműködésre, valamint a hamis vádak koholására adott választ a büntetőjogban kell megtalálni – magának a törvénykezésnek a bénításával. Fennáll azonban annak a veszélye, hogy olyan büntető ciklusba kezdünk, amelyben a progresszív vezetők túlzott kriminalizálása még több büntető ellenőrző intézkedést vált ki, amíg senki sem marad, aki bezárná a börtönajtókat, mert mindannyian bent vagyunk. Komoly kockázatokkal jár, ha a politikai problémákra adott válaszként továbbra is bevetjük a bűnügyi ellenőrzést: itt nem szabad megfélemlenünk arról, hogy a tágabb értelemben vett büntető igazságszolgáltatási rendszer alkalmazására gyakorolt következmények *helyrehozhatatlanok*.

A szabadságától megfosztott személy, akit később felmentenek, nem tudja visszaszerezni a fogva tartásban töltött időt, sem az azzal járó fizikai és érzelmi kárt. A jogi ügyek kezelése során ez a helyrehozhatatlan kár nemcsak az egyént, hanem a lakosságot is érinti.

nagy. Lula esete talán a legjobb példa erre: mint említettük, a Szövetségi Legfelsőbb Bíróság megsemmisítette az összes ellene felhozott vádat, azzal érvelve, hogy az ítélkező bírónak nincs joggyakorlata. Ez a semmissé nyilvánítás azonban jóval azután történt, hogy a brazil nép előtt korruptnak bélyegezték, bebörtönözték, és megfosztották attól a lehetőségtől, hogy induljon a 2018-as választásokon. Mondhatjuk-e tehát, hogy a Szövetségi Legfelsőbb Bíróság intézkedései helyrehoztak egy jogi ügyet Brazíliában?

Legalább három helyrehozhatatlan hatás van, amelyet a Legfelsőbb Bíróság döntése nem tud visszafordítani. Először is ott van Lula életének károsodása a börtönben töltött idő, a bizonytalansággal szembeni szenvedése és a tőle megfosztott tapasztalatok miatt (beleértve a haldokló testvérével és unokájával töltött időt) (Pignotti, 2019). Ez az életkárosodás talán nem tapinthatóbb, mint az argentin igazságszolgáltatás vádjai Héctor Timmerman ellen, akit - mint fentebb említettük - megfosztottak attól a lehetőségtől, hogy az Egyesült Államokba utazzon rákkezeltésre, amely betegség végül halálához vezetett (Kollman, 2018). Másodszor, a "korrupció" címkével való asszociáció szintén visszataszító. Miután a lecsepegtető puccs média-igazságszolgáltatási mechanizmusa beillesztette a korrupció fogalmát a közbeszédbe, szinte lehetetlen, hogy egy évvel később kiadott bírósági határozat visszafordítsa a létrehozott társadalmi károkat. Továbbá a korrupció hosszú távú vádja olyan károkat is okoz, amelyek meghaladják bármely progresszív vezető alakját, és a pártpolitika legitimitásának aláásával befolyásolják az adott demokrácia egészségét.

Míg a törvénykezés hatásainak első két dimenziója a kriminalizáció szokásos folyamataiban is azonosítható, van egy harmadik dimenzió is, amely egyedülálló erre a jelenségre: a törvénykezés hatása a választási folyamatra és a pártpolitika legitimitása. Lula példáját folytatva, túlzott kriminalizálása miatt el kellett távolítani a legutóbbi általános választásokról, megváltoztatva a demokratikus játékteret, és lehetővé téve ellenfele, a szélsőjobboldali Jair Bolsonaro felemelkedését. A Lula elleni vádak semmissé nyilvánítása nem teszi lehetővé számára, hogy részt vegyen a korábbi választásokon, és nem tudja helyrehozni a Bolsonaro-adminisztráció által okozott károkat, beleértve a világiárvány idején folytatott tagadó politikáját, amely több százezer halálesetet okozott, és nemzetközi bűncselekménynek minősíthető (Idoeta, 2021). Ezért a törvénykezés e harmadik hatása túlmutat a vádlottakon, és hatással van a demokratikus politika egészére. Más szóval, rendkívül valószínűtlen, hogy Bolsonaro megnyerte volna a választásokat, ha a Lula elleni törvény nem történt volna meg. Ráadásul a Lava-Jato hatásai nem értek véget Bolsonaro megválasztásával. Ehelyett általánosságban is ártott a demokratikus politikának azáltal, hogy növelte a polgárok bizalmatlanságát a jogállamisággal és az intézményekkel szemben. Ehhez hozzáadódik, hogy a törvénykezés a politika bíraskodását is alakítja, a választott kormányzati ágakhoz tartozó döntéshozatali képességeket a bíróságokra ruházza át (Limongi, 2021; Politizálj!, 2018; Tsavkko Garcia, 2019).

Ebben a szellemben a Lawfare helyrehozhatatlansága miatt a vádak hatályon kívül helyezéséről szóló bírósági határozat elengedhetetlen, de nem elegendő. Még a leghatékonyabb büntető igazságszolgáltatási rendszernek is időre van szüksége egy ügy feldolgozásához, ami időközben a fent említett helyrehozhatatlan károkat okozza. Más szóval, a törvényhozásra adott válasz nem érkezik csak a jogi szférából vagy kizárólag az igazságügyi reformon keresztül, mert a jog túl későn érkezik – miután a demokráciát már manipulálták, egy vezetőt tartósan korruptnak bélyegezték

a közbeszéd és az életükben okozott károk befejeződtek. Ez a valóság egy olyan igazságszolgáltatási rendszer belső jellemzőinek kérlelhetetlen következménye, amely egyénekre, nem pedig nagyobb struktúrákra hat, *utólag* és nem megelőző jelleggel avatkozik be, és a bíróságokról, a lakosságtól elszakadt mechanizmusokkal és nyelvvel működik.

Ehelyett az alulról felfelé építkező megelőző mechanizmusok jobb utat jelenthetnek a törvénykezés helyrehozhatatlan hatásainak megkerülésére. Argentínában kulcsfontosságú példa volt erre az úgynevezett 2×1 szabály alkalmazása elleni mozgósítás az ember elleni bűncselekményekre vonatkozóan.

ity. A Legfelsőbb Bíróság korábban olyan ítéletet hozott, amely szerint a kiváltságos emberek elítéltek

Az utolsó diktatúra alatt elkövetett emberiség elleni bűncselekmények a büntetések kiszámításakor (1976–1983). A számítás abból állt, hogy az előzetes letartóztatás minden egyes napját az elítélést követő két nap szabadságvesztésnek tekintették. Az utolsó diktatúrából kiinduló emberi jogi mozgalom (Vegh Weis, 2017b) nem várta meg, hogy a nemzeti vagy nemzetek feletti igazságszolgáltatási mechanizmusok visszavonják ezt a döntést, vagy akár a többi kormányzati ág beavatkozását. Egy ilyen fordulat, amint arra máshol rámutattunk, csak egy bizonyos idő elteltével következett volna be, valószínűleg azután, hogy a vádlottat már kiengedték a börtönből. Ehelyett a mozgósításnak sikerült nyomást gyakorolnia a kormányra annyira, hogy az igazságszolgáltatás hatályaon kívül helyezte az ítéletet, és a parlament elfogadott egy törvényt, amely megelőzi ennek a szabálynak az alkalmazását az emberi jogok megsértéséért elítélt személyekre (d'Alessandro és Kraul, 2017).

A törvénykezés kontextusában az ilyen típusú népi mozgósítás ösztönzése bonyolultabb vállalkozás, mivel egyelőre egyetlen társadalmi mozgalom sem foglalkozik kifejezetten ilyen típusú konfliktusokkal, és mivel a törvénykezés dinamikája nagyon összetett és nehezen érthető (beleértve azt is, hogy miről szólnak az ügyek, hogy a döntések jogszerűek-e vagy sem, hogy az alkotmányos garanciákat megsértik-e vagy tiszteletben tartják-e). Az argentin emberi jogi mozgalom tapasztalatai követésének lehetséges módjait vizsgálva az első lépés egy olyan "népszerű jogi kultúra" létrehozása és megszilárdítása lehet, amely képes biztosítani a társadalmi mozgalmak számára a jogi jelenségek megértéséhez szükséges alapvető eszközöket. A népszerű jogi kultúra először is abból áll, hogy a büntető igazságszolgáltatási rendszer működését beépítik egy társadalmi mozgalom napirendjébe. Másodsor, az alapvető jogi ismeretek terjesztéséről van szó, hogy lehetővé váljon annak az elefántcsonttoronynak a megnyitása, amelyben a bíróságok találhatóak, elősegítve a polgári ellenőrzés új szintjét, amely megakadályozhatja a törvényhozást. Ez számos mechanizmuson keresztül valósulhat meg, ideértve a jog hozzáférhetőbbé és érthetőbbé tételét célzó informális oktatást, alternatív médiaorgánumok létrehozását, valamint a közösségi média használatát az igazságügyi hírek érthető módon történő terjesztésére (és a mainstream média hatalmának gyengítésére), valamint olyan mechanizmusokon keresztül, amelyek a törvénykezést folytató ügyészeket és bírákat arra kényszerítik, hogy áttörjék az anonima védelmét (Vegh Weis, 2021c).

Ennek a népszerű jogi kultúrának a megteremtése során az egyetemekkel és aktivista aca- demia-kkal folytatott párbeszéd fokozható jogi klinikák és együttműködési megállapodások révén az aca- demia és az alulról szerveződő szervezetek között, hogy demokratizálják a jogi ismereteket, és növeljék ugyanezen alulról szerveződő szervezetek hozzájárulását az egyetemi tantervek tervezéséhez. Ezen túlmenően az

álhírek és a média által vezérelt morális pánikok visszafordíthatók a folyamatban lévő ügyekről szóló kvalitatív és kvantitatív tanulmányokból származó megbízható és egyértelmű adatokkal, valamint a média és a média igazságügyi intézkedései révén, az egyetemek által működtetett ellenőrző szerveken keresztül, amelyek a mögöttes tényekre összpontosíthatnak. (Kik a vádlottak; ki terjeszti elő a vádakot; milyen szabályokat alkalmaznak; mennyi ideig tart az ügyek megoldása; milyen szerepet játszik a nem, az osztály és az etnikai hovatartozás; ki áll az érintett felek mögött, és még milyen érdekek forognak kockán?). Hasonlóképpen, az egyetemek és a társadalmi mozgalmak közötti együttműködés lehetőséget teremthet a népi jogi kultúra előmozdítása iránt elkötelezett alternatív médiaorgánumok további fejlesztésére.

Röviden, ahelyett, hogy a jogokat több büntetőjogi ellenőrzéssel korlátoznánk, a törvénykezést jobban meg lehetne oldani egy "népszerű elővigyázatossági kriminológiával", amely a jogi eszközök terjesztésére összpontosít az alulról szerveződő mozgalmakon belül, hogy alulról felfelé haladva előmozdítsa a megelőző stratégiákat. Ez az út képes arra, hogy megelőző jelleggel azonosítsa, amikor a korrupció elleni küzdelem leple alatt a büntető igazságszolgáltatási rendszer felhagy a progresszív latin-amerikai társadalmi és politikai vezetők fegyelmzésére és a régióban olyannyira szükséges társadalmi igazságossági menetrend aláásására irányuló kormányzási stratégiában való részvétellel.

Összeférhetlenségi nyilatkozat

A szerző(k) nem nyilatkoztak potenciális összeférhetlenségről a cikk kutatásával, szerzőségével és/vagy közzétételével kapcsolatban.

Finanszírozás

A szerző(k) nem kaptak pénzügyi támogatást a cikk kutatásához, szerzőségéhez és/vagy közzétételéhez.

ORCID azonosító

Valeria Vegh Weis <https://orcid.org/0000-0003-4156-0840>

Jegyzet

1. Nevezetesen, a büntetőjoggal és a büntetőeljárással való visszaélést egy vélt ellenség legyőzése érdekében spanyol és német tudósok már a "derecho penal del enemigo" (az ellenség büntetőjoga) címkével (Cancio Meliá és Jakobs, 2003) fogalmazták meg a terrorizmus nyugati üldözésével összefüggésben. Az ellenség büntetőjoga egyfajta jogszabály létezését támogatja a "polgárok" számára (akiket a hagyományos liberális büntetőjog szerint kezelnek), és egy másik az "ellenségek" számára (akiket kivételes szabályok szerint lehet kezelni). A fő különbség, amire rá lehet mutatni, hogy míg az USA és szövetségesei kifejezetten szankcionáltak olyan törvényeket, amelyek más eljárást hoznak létre az ellenségként kategorizáltak számára (pl. Patriot Act), az igazságszolgáltatás, a média és az ellenzék azon szektorai, amelyek a jogi ügyek mögött állnak, tagadják a büntetőjoggal való visszaélést, és azzal érvelnek, hogy a rendes jogállam szerint legitim esetek.

Hivatkozások

- Ámbito (2021a) Amado Boudou: Me gustaría que se revierta la imposibilidad de ejercer cargos públicos. július 13. Elérhető a következő címen: <https://www.ambito.com/politica/amado-boudou/me-gustaria-que-se-revierta-la-imposibilidad-ejercer-cargos-publicos-n5230839> (hozzáférés: 2021. november 30.).
- Ámbito (2021b) Persecución a Indalo: el método de Ercolini y Hornos para complacer intereses ajenos. szeptember 5. Letölthető: <https://www.ambito.com/politica/grupo-indalo/persecucion-indalo-el-metodo-ercolini-y-hornos-complacer-intereses-ajenos-n5270765> (hozzáférés: 2021. november 30.).
- Ansah T (2010) Lawfare: Retorikai elemzés. *Case Western Reserve Journal of International Law* 43, elérhető: <https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/cwrint43&id=93&div=&collection=> (hozzáférés: 2021. november 30.).
- Aponte Cardona AD (2006) *Guerra y Derecho Penal del Enemigo: Reflexión crítica sobre el Eficientismo Penal de Enemigo*. Bogotá: Ibañez.
- Araújo Castro S (2021) El Lawfare contra Uribe – Las2orillas. *Las 2 Orillas*, november 15. Elérhető: <https://www.las2orillas.co/el-lawfare-contra-uribe/> (hozzáférés: 2022. március 21.).
- Azar IR és Tavares da Motta L (2020) Violência de gênero no Lawfare: uma análise dos casos Dilma Rousseff e Cristina Fernández de Kirchner. In: Aguilar Viana AC (szerk.) *Pesquisa, Gênero & Diversidade Memórias Do III Encontro de Pesquisa Por/de/Sobre Mulheres*, Curitiba. 269–271. oldal.
- Badaro M (2020) Cacerolas: rebelión y felicidad. *Revista Anfibia*. Elérhető: <https://www.revistaanfibia.com/cacerolas-rebelion-y-felicidad/> (hozzáférés: 2021. november 30.).
- Barriera DG (2021) *Grietas Argentinas: Divisiones ordinarias para pasiones extraordinarias*. Buenos Aires: CB Ediciones.
- Bartman CS (2010) *Lawfare: Az agresszív háború definíciójának használata a szovjet és az Orosz Föderáció kormányai által*. NT: Cambridge Scholars Publishing.
- Bielsa R és Peretti P (2019) *Lawfare. Guerra Judicial-Mediática. Desde el Primer Centenario Hasta Cristina Fernández de Kirchner*. Buenos Aires: Planeta.
- Brasil Wire (2018) Lula védelme: Az új bizonyítékok illegális együttműködést mutatnak az Egyesült Államok és a Lava Jato nyomozói között. Március 16. Elérhető a következő címen: <https://www.brasilwire.com/lulas-defence-new-evidence-shows-illegal-cooperation-between-united-states-lava-jato-investigators/> (hozzáférés: 2021. november 30.).
- Cafferata M (2019) Las redes sociales y el golpe contra Evo. *Página/12*. Elérhető: <https://www.pagina12.com.ar/230693-las-redes-sociales-y-el-golpe-contra-evo> (hozzáférés: 2022. március 21.).
- Cancio Meliá M és Jakobs G (2003) *Derecho Penal del Enemigo*. Madrid: Civitas. Elérhető: <https://www.marcialpons.es/libros/derecho-penal-del-enemigo/9788447025367/> (hozzáférés: 2021. november) 26
- Carter P (2005) Jogi harc: ellenségek háborúznak bíróságainkon. *Pala* 4, április. Elérhető: <http://slate.msn.com/id/2116169> (hozzáférés: 2021. november 30.).
- Cohen S (2001) *A tagadás állapotai: tudás az atrocitásokról és a szenvedésről*. Oxford: Blackwell.
- Comaroff J és Comaroff J (2007) Törvény és rendetlenség a posztkolóniában*. *Szociálandropológia* 15(2): 133–152. John Wiley & Sons, Ltd DOI: 10.1111/J.0964-0282.2007.00010.X.
- Comaroff JL (2001) Jog, kultúra és gyarmatosítás: előszó. *Jog és társadalmi vizsgálat* 26(2): 305–314.
- d'Alessandro A és Kraul C (2017) Argentina megtanulja a leckét: nem keresztezed a Plaza anyáit és nagymamáit – Los Angeles Times. *Los Angeles Times*. Elérhető: <https://www.latimes.com/world/mexico-americas/la-fg-argentina-human-rights-20170511-story.html> (hozzáférés: 2021. december 7.).
- D'Adamo O, García-Beaudoux V, Ferrari G et al. (2014) Mujeres candidatas: percepción pública del liderazgo femenino. *Revista de Psicología Social* 23 (1), p. 91–104. Routledge. DOI: 10.1174/021347408783399534.

- Dunlap C (2001) *Jog és katonai beavatkozások: a humanitárius értékek megőrzése a 21. konfliktusokban. Munkadokumentum. Humanitárius kihívások a katonai beavatkozásban konferencia, Carr Center for Human Rights Policy.* November 29. Elérhető: <https://people.duke.edu/~pfeaver/dunlap.pdf> (hozzáférés: 2021. november 30.).
- Dunlap C (2009) Lawfare: A 21. századi konfliktusok döntő eleme? *Joint Force Quarterly* 54, p. 34–39. Elérhető: <https://apps.dtic.mil/sti/citations/ADA515192> (hozzáférés: 2021. november 30.).
- Duve T (2018) Globális jogtörténet: Európa perspektívába helyezése. In: Pihlajamäki H, Dubber MD és Godfrey M (szerk.) *The Oxford Handbook of European Legal History.* Oxford: OUP.
- el País (2019) Cristina Kirchner desafiante ante los jueces: "Me absolvió la historia" - 03/12/2019 – EL PAÍS Uruguay. December 2. Elérhető: <https://www.elpais.com.uy/mundo/cristina-kirchner-desafiante-jueces-me-absolvio-historia.html> (hozzáférés: 2022. március 21.).
- ELA – Equipo Latinoamericano de Justicia y Género (2012) *La tapa de Noticias y la violencia mediática.* Elérhető: <https://www.ela.org.ar/a2/index.cfm?muestra&codcontenido=1237&plcontempl=12&aplicacion=app187&cnl=79&opc=50> (hozzáférés: 2021. november 30.).
- Ésteba CM és Maissonave MÁ (2020) Poder judicial, medios de comunicación y política: lawfare en Argentina. *NULLIUS: Revista de pensamiento crítico en el ámbito del Derecho* 1 (2), p. 70–89. DOI: 10.33936/REVISTADERECHOS. V1I2.2685.
- Federici S (2009) *Caliban és a boszorkány. A nők, a test és a primitív felhalmozódás.* New York: Autonomedia.
- Goldsmith J (2020) A Szulejmáni sztrájk: Egy ember dönt. Elérhető: <https://www.lawfareblog.com/soleimani-strike-one-person-decides> (hozzáférés: 2021. november 30.).
- Idoeta PA (2021) Bolsonaro pode ser julgado em Haia por gestão da pandemia?. *BBC News Brasil*, június 26. Elérhető: <https://www.bbc.com/portuguese/brasil-57576293> (hozzáférés: 2021. november 30.).
- Infobae (2021) Después del sobreesimiento en "dólar futuro", qué causas tiene Cristina Kirchner y en qué estado se encuentran. Április 14. Elérhető: <https://www.infobae.COM/POLITICA/2021/04/14/despues-del-sobresimiento-en-dolar-futuro-que-causas-tiene-cristina-kirchner-y-en-que-estado-se-encuentran/> (hozzáférés: 2021. november 30.).
- Iturralde M (2008) Sürgősségi büntetés és autoriter liberalizmus: a kolumbiai büntetőpolitika legújabb trendjei. *Elméleti kriminológia* 12(3): 377–397. SAGE kiadványok Sage UK: London, Anglia: DOI: 10.1177/1362480608093312.
- Iturralde MA (2009) *Castigo, Liberalismo Autoritario y Justicia Penal de Excepción.* Universidad de Los Andes Bogotá.
- Kessler G (2009) *El Sentimiento de Inseguridad. Sociología del Temor al Delito.* Buenos Aires: Siglo XXI.
- Kittrie OF (2016) *Lawfare Law as a Weapon of War.* Oxford: OUP.
- Koehler M (2015) A vesztegetés végrehajtásának kényelmetlen igazságai és kettős mércéje. *Fordham Law Review* 84, elérhető: <https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/flr84&id=543&div=&collection=> (hozzáférés: 2021. november 30.).
- Kollman R (2018) Con desprecio a la razón humanitaria. *Página/12*, január 10. Elérhető: <https://www.pagina12.com.ar/88154-con-desprecio-a-la-razon-humanitaria> (hozzáférés: 2021. november 30.).
- La Nación (2020) Qué es lawfare, el término que utilizó Cristina Kirchner para defenderse – LA NACION. December 10. Elérhető: <https://www.lanacion.com.ar/politica/que-es-lawfare-termino-utilizo-cristina-kirchner-nid2312159/> (hozzáférés: 2022. március 21.).
- Liang Q és Xiangsui W (1999) *Korlátlan hadviselés.* Peking: PLA Irodalom és Művészet.
- Lijalad A (2021) Correo: la causa cumple 20 años y los Macri aún no pagaron. *El Destape* 19, Septiembre. Elérhető a következő címen: <https://www.eldestapeweb.com/politica/correo-argentino/correo-la-causa-cumple-20-anos-y-los-macri-aun-no-pagaron-20219190550> (hozzáférés: 2021. november 30.).

- Limongi F (2021) A születéstől az agóniáig: Az Autómosó hadművelet (Operação Lava Jato) politikai élete. 71. <https://doi.org/10.3138/utlj-2021-0043>. University of Toronto Press : 151-173. DOI: 10.3138/UTLJ-2021-0043.
- Misión Verdad (2020) La judicialización de Álvaro Uribe: ¿El inicio de una nueva narcoguerra en Colombia? | szerző: Misión Verdad | Közepes. augusztus 5. Elérhető: <https://medium.com/@misionverdad2012/la-judicializaci%C3%B3n-de-%C3%A1lvaro-uribe-el-inicio-de-una-nueva-narcoguerra-en-colombia-bafd04ce0cd5> (hozzáférés: 2022. március 21.).
- Página/12 (2021) Macri dice que es víctima del lawfare. Elérhető: <https://www.pagina12.com.ar/342811-macri-dice-que-es-victima-del-lawfare> (hozzáférés: 2022. március 21.).
- Pérez S és Aymá A (2017) Medios, Multimodalidad, Género y Política: Cristina Fernández de Kirchner en Noticias. *Revista Observatorio* 3(6), p. 517–556.
- Perez-Linan A (2009) *Juicio político al presidente y nueva inestabilidad política en América Latina*. EFE. Madrid
- Perfil (2017) Clarín publicó el teléfono de la hija de Gils Carbó y ahora recibe amenazas. Október 13. Elérhető a következő címen: <https://www.perfil.com/noticias/politica/gils-carbo-dara-de-baja-el-celular-de-su-hija-porque-clarin-lo-hizo-publico.phtml> (hozzáférés: 2021. november 30.).
- Perfil (2020) Graciana Peñafoort y Nelson Castro, vita sobre lawfare y periodismo. Március 15. Elérhető a következő címen: <https://www.perfil.com/noticias/periodismopuro/graciana-penafoort-y-nelson-castro-debate-sobre-lawfare-y-periodismo.phtml> (hozzáférés: 2021. november 30.).
- Pignotti D (2019) Lula llora la muerte de su nieto Arthur. *Página12*, március 2. Elérhető: <https://www.pagina12.com.ar/178142-lula-llora-la-muerte-de-su-nieto-arthur> (hozzáférés: 30 2021. november).
- Politzálj! (2018) O impacto da Operação Lava Jato nas eleições 2018. Május 15.
- Romano S (2019) *Lawfare: Guerra Judicial y Neoliberalismo En América Latina*. Buenos Aires: Mármol-Izquierdo.
- Rusconi M (2019) Crisis del derecho penal en la región: selectividad social vs selectividad ideológica. *Infobae*, július 15. Elérhető: <https://www.infobae.com/> (hozzáférés: 2021. november 30.).
- Ruiz Morato N (2021) Kolumbia gyilkos demokráciája a covid-19 előtt és után: a társadalmi vezetők asszociációja és a tiltakozás kriminalizálása. In: Valeria Vegh Weis (szerk.) *Az aktivizmus kriminalizálása. Történelmi, jelenlegi és jövőbeli perspektívák*. London: Routledge. 170–179. oldal.
- SAIJ (2021) *Sobresseen a Cristina Fernández de Kirchner y a Axel Kicillof en la causa por el dólar futuro*. Elérhető: <http://www.saij.gov.ar/sobresseen-cristina-fernandez-kirchner-axel-kicillof-causa-dolar-futuro-nv29078-2021-04-13/123456789-0abc-870-92ti-lpsseadevon?&o=10&f=Összesen%7CFecha%7CEstado%20de%20Vigencia%5B5%2C1%5D%7CTema%5B5%2C1%5D%7COrganismo%5B5%2C1%5D%7CAutor%5B5%2C1%5D%7CJuridicci%F3n%5B5%2C1%5D%7CTribunal%5B5%2C1%5D%7CPublicaci%F3n/Novedad%7CColecci%F3n%20tem%E1tica%5B5%2C1%5D%7CTipo%20de%20Documento&t=25592> (hozzáférés: 2022. március 21.).
- Simon J (2007) *Kormányzás a bűnözésen keresztül: Hogyan alakította át a bűnözés elleni háború az amerikai demokráciát és teremtette meg a félelem kultúráját*. NY: HOPPÁ.
- Social News (2019) Para las redes sociales, en Bolivia hubo un golpe de Estado. Elérhető: <https://socialnews.com.ar/politica/para-las-redes-sociales-en-bolivia-hubo-un-golpe-de-estado/> (hozzáférés: 2022. március 21.).
- Stefoni JA (2016) El presidente Mauricio Macri y los Panama Papers. Periodismo, justicia y Política entre las denuncias y el escándalo. *Questión* 1 (51), p. 500–517.

- Tiempo Argentino (2020) Zaffaroni: "Con la proscripción de la candidatura a senador de Evo, ha comenzado el fraude electoral". Elérhető: <https://www.tiempoar.com.ar/mundo/zaffaroni-con-la-proscripcion-de-la-candidatura-a-senador-de-evo-ha-comenzado-el-fraude-electoral/> (hozzáférés: 2022. március 21.).
- Tsavkko Garcia R (2019) A "Lava Jato" szivárgások Braziliában hozzájárulnak a demokrácia eróziójához. *The Washington Post* Elérhető a következő címen: <https://www.washingtonpost.com/opinions/2019/06/12/brazils-demokracia-szenved-masik-csapas-muvelettel-automos-szivargas/> (hozzáférés: 2022. március 21.).
- Unidiversidad (2017) Claves: por qué renunció Gils Carbó . Október 30. Elérhető: <https://www.unidiversidad.com.ar/el-motivo-que-peso-fuerte-en-la-renuncia-de-gils-carbo> (hozzáférés: 2022. március 21.).
- Vegh Weis V (2017a) *Marxizmus és kriminológia: A bűnügyi szelektivitás története*. Boston: Brill és Haymarket Books.
- Vegh Weis V (2017b) Az áldozatok szervezeteinek relevanciája az átmeneti igazságszolgáltatási folyamatban: az argentin Plaza de Mayo nagymamáinak esete. *Intercultural Human Rights Law Review* 60, p. 1–70.
- Vegh Weis V (2021a) Kriminológia influencer . *Página/12*, március 10. Elérhető: <https://www.pagina12.com.ar/328642-criminologia-influencer> (hozzáférés: 2021. november 30.).
- Végh Weis V (2021b) El sobreseimiento de Cristina y Axel: ¿Le ganamos al lawfare?. *Página/12*, 12. április 12., 13. Elérhető: <https://www.pagina12.com.ar/335492-el-sobreseimiento-de-cristina-y-axel-le-ganamos-al-lawfare> (hozzáférés: 2021. november 30.).
- Végh Weis V (2021c) Para derrumbar el lawfare, la pelea es desde abajo . *El Destape*, május 7. Elérhető: <https://www.eldestapeweb.com/opinion/lawfare/para-derrumbar-el-lawfare-la-pelea-es-desde-abajo-2021575025> (hozzáférés: 2021. november 30.).
- Zaffaroni ER (2011) *La Cuestión bñözö*. Buenos Aires: Planeta.
- Zaffaroni R (2018) Milagro . *Página/12*, augusztus 7. Elérhető: <https://www.pagina12.com.ar/9818-milagro> (hozzáférés: 2021. november 30.).
- Zaffaroni R, Caamaño C és Vegh Weis V (2020) *Manual Para Destruir al Derecho Penal. Bienvenidos al Lawfare*. Buenos Aires: Fővárosi értelmiségi.
- Zanin C, Martins V és Valim R (2019) *Lawfare: Uma Introdução*. São Paulo: Contraconcorrente.
- Zunino M (2019) Igazságügyi átvilágítás: Argentína átmenetének elfelejtett aspektusa. *Opinio Juris*. Elérhető: <http://opiniojuris.org/2019/02/18/judicial-vetting-the-forgotten-aspect-of-argentinas-transition/> (hozzáférés: 2022. március 21.).

Valeria Vegh Weis, LL.M., PhD, argentin, kriminológiát és átmeneti igazságszolgáltatást tanít a Buenos Aires-i Egyetemen (UBA) és a Nemzeti Quilmes Egyetemen (Argentína). Jelenleg az Universitát Konstanz Zukunftscolleg tudományos munkatársa, ahol az emberi jogok és az áldozatok szervezetségének szerepét kutatja. tions az állami bñncselekményekkel való szembenállásban. 2019 és 2021 között Vegh Weis Alexander von Humboldt posztdoktori kutatója volt a berlini Freie Universitát-en, ahol jelenleg is állami bñnügyi kriminológiát tanít.

Az UBA-n jogi Ph.D. és büntetőjogból LL.M., a New York-i Egyetemen pedig nemzetközi jogi tanulmányokból szerzett LL.M. fokozatot. Különbözö ösztöndíjakat tartott, köztük a Fulbright és a Hauser Global ösztöndíjakat. Marxizmus című könyve

és a *Criminology: A History of Criminal Selectivity* (BRILL 2017, Haymarket Books 2018) elnyerte az Amerikai Könyvtársövetség Choice Award díját és az Academy of Criminal Justice Sciences kiemelkedő könyv díját. Társszerzője a *Bienvenidos al Lawfare*-nek Raúl Zaffaronival és Cristina Caamañoval (in Spanish Capital Intellectual 2020, portugálul Tirant Le Blanch 2021, angolul Brill 2023) és az *Activism* kriminalizációja (Routledge 2021), valamint számos cikk és könyvfejezet a kriminológia, az átmeneti igazságszolgáltatás és a büntetőjog témakörében. Tizenöt éves tapasztalattal rendelkezik büntetőbíróságokon és nemzetközi szervezetekben, és elnyerte az Amerikai Kriminológiai Társaság DCCSJ Év kritikai kriminológiája díját (2021).